

הא כיצד ניתן ליישב הסתירה שבין משמעויות הפסוקים.

אלא, תיישב הפסוקים על ידי שתחלקהו, את הלילה —

גמרא:

הציו הראשון למצות הקטרה ולכן אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות, יחזירם להקטרה, לפי שעדיין לא נשלמה מצות הקטרתם.

ואילו הציו השני של הלילה למצות הרמה, שכיון שהיו על גבי המזבח עד חצות הלילה נשלמה הקטרתם, ונעשים דשן בחצות הלילה, ומעתה עומדים הם להרמה, ואם פקעו אין צריך להחזירם.

מתיב רב כהנא: בכל יום היו תורמין את הדשן מהמזבח בקריאת הגבר או סמוך לה, בין סמוך לו מלפניו בין מלאחוריו. וביום הכפורים מחצות הלילה. וברגלים מסוף האשמורה הראשונה.

ואי סלקא דעתך כדברי רב — שמה ששינו כ-א בובחים שזמן תרומת הדשן הוא מחצות הלילה — דאורייתא היא, אם כן היכי מקדמינן לתרום את הדשן ברגלים מאשמורה הראשונה, והרי עדיין לא הגיע זמן המצוה.

[היכי מאחרינן בכל יום].⁽⁶⁴⁾

אלא, אמר רבי יוחנן: מה ששינו שאברים שפקעו לאחר חצות הלילה לא יחזירם אינו מהטעם שאמר רב שכיון שהגיע זמן מצות תרומת הדשן נשלמה מצות הקטרתם. שהרי

המביאים קרבנותיהם, להקריבם מיד אחר עבודת התמיד.

תנן התם: אברים כשרים — שהוקטרו על אש המזבח, ועדיין לא נתעכלו לגמרי, שלא נעשו אפר — שפקעו מעל גבי המזבח.

אם קודם חצות הלילה פקעו, יחזיר אותם שוב למערכה, ומטעם זה גם מועלין בהן מי שמתמש בהן, מאחר ועדיין הם עומדים למזבח.

אבל אם פקעו מהמזבח לאחר חצות הלילה לא יחזיר אותם למזבח, ולפיכך אין מועלין בהן, שכבר אין בהם מצות הקטרה.

והוינן בה: מנא הני מילי לחלק בין אם פקעו קודם חצות לבין פקעו לאחר חצות.

אמר רב: מאחר ומצינו שלענין הקטרה כתוב אחד אומר "כל הלילה" ו"הקטיר", שכן נאמר "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ומשמעו שתתקיים בו כל הלילה.

ואילו כתוב אחד אומר "כל הלילה" ו"הרים", שהרי גם מקרא שנאמר בו "והרים את הדשן" נסמך לפסוק שכתוב בו "כל הלילה", ולא נזכר בהרמה זמן אחר, ומשמע שכל הלילה ניתן לקיים מאותה הקטרה תרומת הדשן, באותם אברים שכבר משלה בהן האש, שכבר נעשתה בהם מצות הקטרה.

64. רש"י לא גרס כן לפי שאף אם זמנה מחצות רשאי לאחר, אבל התוס' גרסוהו משום זריזין מקדימין למצוות.

סבה למהר קודם סוף הלילה היו תורמין את המזבח בסוף הלילה דהיינו בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו, וסניא בהכי.

אבל ביום הכפורים שעבודתו אינה נעשית אלא על ידי הכהן הגדול, כיון דאיכא הולשא דכהן גדול, מקדימין זמן התרומה ועבדינן מחצות, כדי שיהיה לו זמן לנוח לאחר עבודה זו, קודם שמתחיל בעבודת התמיד. (65)

וברגלים דנפישו ישראל שהיו עולים לרגל, ונפישו קרבנות שהיו מביאין ישראל להקריבם בבית המקדש ברגלים, שכן נאמר "ובאת שמה" "והבאתם שמה", והיתה כמות הדשן שנאסף על המזבח מרובה, והיו צריכים זמן מרובה כדי לפנות את הדשן לאמצע המזבח, כדי לעשות מקום לקרבנות היום, ופינוי זה אינו נעשה אלא לאחר תרומת הדשן, לכן מקדימין עוד.

ועבדינן לתרומת הדשן מאשמורת הראשונה.

וכדקתני טעמא במשנה: לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל. (66)

והוינן בה: מאי קריאת הגבר?

רב אמר: שבסוף הלילה קרא גברא, והוא האיש הממונה להכריז: עמדו כהנים לעבודתכם.

ממשנתנו מוכח שאין חצות הלילה זמן הרמה מן התורה.

אלא מפסוק אחר למדנו שאברים אלו, שכבר משלה בהן אש המזבח, ועדיין לא נתעכלו לגמרי, נעשים דשן מחצות הלילה, ואין צריך להחזירם אם פקעו לאחר חצות הלילה.

שהרי ממשמע שנאמר "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה" — וכי איני יודע שהוא עד הבקר.

ומה תלמוד לומר "עד הבקר"?

אלא ללמדך, שתתן בקר [השכמה נוספת] לבקרו של לילה שהוא עלות השחר.

שעל עלות השחר, שהוא הבוקר שבגמר הלילה, יש לך להוסיף זמן נוסף לפינוי, שיחשב אף הוא בוקר, לענין שלא תקטיר ממנו והלאה. ומתוך שסתם הכתוב ולא פירש זמנו, בעל כרחך לפרש שהוא מחצות הלילה.

ומסתבר שדרשא זו נאמרה לענין אותם אברים שאינן מעוכלין לגמרי, אבל מה שנתעכל קודם חצות וכבר נעשו דשן חלה עליהן מצות הרמה מיד כשנעשו דשן, ואפילו בתחילת הלילה.

הלכך, הואיל שלא נאמר זמן מסויים שהוא תחלת זמן תרומת הדשן לפיכך קבעו חכמים זמן התרומה לפי הצורך, ולכן בכל יום שלא היתה כמות מרובה של דשן, וגם לא היתה

אינה בכלל העבודות הטעונות כהן גדול. 66. ובתו"י פירש שהיה זה גם משום דוחק רוב העם שהיו בעזרה. ולכן היו ממהירים להוציא את

65. מפשטות לשון רש"י משמע שהכהן הגדול תרם את הדשן. וכן פירש בתו"י, ובתוס' פירשו הגמרא אף לדעת הראשונים שתרומת הדשן

רבי שילא אמר: קרא תרנגולא.

רב איקלע [הזדמן] לאתריה דרבי שילא בשעה שדרש רבי שילא ברבים, ולא הכירוהו שם, [והיו נוהגים שהיה החכם דורש בלשון הקודש, והיה עומד לפניו אמורא לתרגם דבריו ללשון ארמית שיהיו העם מבינים יותר].

לא הוה שם אמורא, למיקם עליה דרבי שילא בשעת דרשתו, קם רב עליה דרבי שילא [מבלי שידע שהוא רב].

וכאשר לחש לו רבי שילא "קריאת הגבר", תרגם רב את דבריו וקא מפרש: מאי "קריאת הגבר" — קרא גברא.

אמר ליה רבי שילא: ולימא מר: קרא תרנגולא.

אמר ליה רב: והשיבו בלשון משל ידוע, והוא אבוב [מין חליל] לחרי [לבני חורין נכבדים] הוא זמר, ונהנים ממנו. אבל כאשר בא לחולל לפני גרדאי [אנשים פחותים בערכם] לא מקבלוה מיניה.

והנמשל הוא: אני עצמי כי הוה קאימנא כאמורא המתרגם, קמיה דרבי חייא, שהוא גדול ממך, ומפרישנא: מאי קריאת הגבר "קרא גברא", והוא שמע דברי ולא אמר לי ולא מידי, הרי שהסכים לפירושי זה.

ואילו את אינך מקבל את פירושי, ואמרת לי: אימא קרא תרנגולא.

מתוך שסיפר רב שהוא היה מתורגמן של רבי חייא הבין רבי שילא שהוא רב.

ואמר ליה לרב: והרי מר ניהו רב, מעתה

נינה מר שאין זה מן הכבוד שיהא רב מתורגמן של רבי שילא.

אמר ליה רב: אמרי אינשי: אי תגרת ליה [אם נשכרת אצל אדם למלאכתו] אל תפסיק ממלאכתך, ואפילו פוץ עמריה [נפץ צמרון] אף על פי שמלאכה בזויה היא.

ואף אני, מאחר שהתחלתי לתרגם דבריך אגמור.

איכא דאמרי: הכי אמר ליה רב לרבי שילא: דין הוא שמעלין בקודש ולא מורידין, ואם אפסיק ויעמוד תחתי מי שהוא פחות ממני הורדה היא בערכה של הדרשה.

ומסקינן: תניא כוותיה דרב, וכן תניא כוותיה דרבי שילא.

תניא כוותיה דרב: גביני כרוז [שם אדם שהיה ממונה על ההכרזה] מהו אומר?

עמדו כהנים לעבודתכם ולויים לדוכנכם וישראל למעמדכם.

והיה קולו חזק עד שנשמע במרחק של שלש פרסאות.

ופעם אחת היה מעשה באגריפס המלך שהיה בא בדרך, ושמע את קולו של המכריז במרחק שלש פרסאות, וכשבא המלך לביתו שיגר לו מתנות.

ואף על פי כן שהיה קולו של גביני כרוז, חזק, היה קולו של הכהן הגדול משובח ממנו.

דאמר מר: וכבר היה מעשה שאמר הכהן הגדול ביום הכפורים, בשעה שהתודה "אנא

השב", בקול רם, ונשמע קולו ביריחו.

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: המרחק מירושלים ליריחו הוא עשר פרסי.

והיה הקול חזק כל כך דאף על גב דחכא – ביום הכפורים – איכא חולשא של הכהן הגדול מתוך תעניתו, ואילו חכא במעשה של גביני כרוז – ליכא חולשא.

ועוד דחכא – ביום הכפורים – היה זה ביממא, ואילו התם היה זה בליליא – לפני שעלתה השמש – שהקול נשמע יותר למרחוק.

דהא אמר רבי לוי: מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום, בחזוק כל כך, בדרך שהוא נשמע בלילה, מפני קולו של גלגל חמה שמנסר ברקיע, כחרש [אומן] המנסר בעצי ארזים.

והאי חירגא דיומא [פסולת הנסורת שנעשה מאותו ניסור שגלגל חמה מנסר, ונראה כאבק באור החמה], "לא" שמיה, והיינו דקאמר נבוכנצר בשבחו את הקדוש ברוך הוא, "וכל דיירי ארעא כלא [כלה] חשיבין", שאין בני אדם נחשבים אצלו יותר מאבק הפורח.

תנו רבנן: אלמלא הקול של גלגל החמה היה נשמע בכל העולם קול הממונה של רומי, ואלמלא קול הממונה של רומי היה נשמע קול של גלגל חמה.

תנו רבנן: שלש קולות יש שהולכין מסוף העולם ועד סופו, ואלו הן:

קול גלגל חמה וקול המונה של רומי וקול הנשמה בשעה שיוצאה מן הגוף.

ויש אומרים ומוסיפים: אף קול של לידה, ויש אומרים ומוסיפים עוד: אף קולו של כא-א המלאך הנקרא רידייא שהוא ממונה לקרא למי הגשמים מלמעלה ולמי התהום מלמטה להשקות את האדמה.

ובעו רבנן רחמי מן השמים, אנשמה, שלא ישמע קולה בשעה שיוצאה מן הגוף, ונתקבלה תפלתם, ובטלחה.

תניא כוותיה דרבי שילא שגבר פירושו תרנגול: היוצא לדרך בלילה קודם קריאת הגבר דמו בראשו שסכנה היא לילך בדרך בלילה, ויש אומרים שאפילו לאחר קריאת הגבר אין לו לצאת עד שישנה בקריאתו, ויש אומרים עד שישלש.

ובאיזה תרנגול אמרו: בתרנגול בינוני שאינו ממהר לקרוא ואף אינו מאחר.

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל היו עומדין בעזרה צפופין מריבוי העם, ואף על פי כן היו משתחיים רווחים, בריחוק ארבע אמות אחד מחבירו, והיו ישראל נמשכין ומתפזרים מתוך הדוחק אל תוך השטח של אחת עשרה אמה שבצד מערבי של עזרה אחורי בית הכפורת.

ותמהינן: מאי קאמר שהיו נמשכים, והרי נעשה להם נס שנתרווח המקום, ולמה הוצרכו להתפזר.

הדשן. דלפירש"י שהוא רק משום ריבוי הדשן לא אתי שפיר מה דמסיק "כדקתני טעמא".